

UOT 398; 801.8**AZƏRBAYCAN VƏ QIRĞIZ NAĞILLARINDA TÜLKÜ OBRAZI**

G.K.QULUZADƏ
Bakı Dövlət Universiteti
bdu-folklor@mail.ru

Məqalədə həm Azərbaycan, həm də qırğız folklorunda tülkülərlə bağlı nağıllar təhlilə cəlb edilir. Məlum oldu ki, tülkü obrazı həm Azərbaycan, həm də qırğız nağıllarında çox işlədilmişdir. Hadisələrin gedişində zəngin fərdi xüsusiyyətlərə malik tülkü obrazının ənənəvi xarakteri yeni çalarlarla açılır. Belə ki, tülkü müxtəlif heyvan və quşlarla görüşəndə özünü müxtəlif cür aparır. Hər nağılda tülkü obrazının fərqli xarakterini görə bilirik.

Açar sözlər: Qırğız, tülkü, nağıl, folklor, heyvan

Nağıllar Azərbaycan və qırğız xalq nəsrinin zəngin poetik qəlib və ölçülərini, şifahi nitqin ifadə gözəlliklərini, eləcə də xalq təfəkkürünü, dünya-görüşünü bədii ifadə vasitələri ilə əks etdirən nümunələrindəndir.

Türk nağılları özünə xas bəzi xüsusiyyətlərə malikdir. Hər nağıldan bir ibrət, bir dərs çıxarmaq olur. Nağıllar ənənəvi bir başlanğıc ilə başlayır. Bu mərhələ dinləyicisini utopik bir dünyanın astanasından içəri çəkir. Bütün nağıllar xoşbəxt son ilə və daha çox "onlar çatmış muradına, biz çıxmaq mürvətinə" ifadəsi ilə bitir.

Türk xalq nağıllarının qəhrəmanları, əsasən, insanlardır. Daha sonra heyvanlar və fəvqəltəbii varlıqlar gəlir. Nağıllarda zaman "əvvəlki zaman" şəklində; İnsanlar, real həyatda qarşılıq tapmayan pəri, div, pəri padşahının oğlu kimi obrazlar, məkan isə bəzən yeddi qat yerin altı, yeddi qat yerin üstü, bəzən möhtəşəm saraylar, dağlar, getməklə qurtarmayan yollar şəklində təsvir edilir.

Nağıllar yarandığı dövrün geniş lövhəsini, hər hansı bir fərd və ya fərdlərin həyatının müəyyən bir anını və ya həyatının geniş bir dövrünü əks etdirməyə imkan verən nəqlətmədir. Nağıllar janrına görə müxtəlifdir. Heyvanlar haqqındakı nağıllar folklorun ən qədim janrlarındandır. Oruc Əliyevin də fikirlərinə əsaslanaraq, deyə bilərik ki, nağıllarda heyvanların, eləcə də quşların mənşəyi, totem heyvanlar barədə süjetlərə rast gəlinir (4, 27). Bu cür nağıllar öncə əfsanə kimi nəzərə çarpır. Lakin hər heyvanın danışıqı, hərəkəti və xarakteri nağılçı tərəfindən ustalılıqla təsvir edildiyi üçün əfsanəlikdən uzaqlaşır, nağıl janrı kimi formalaşaraq sabitləşir.

Heyvanlar haqqındaki nağılları qədim əsatiri görüşlərlə əlaqələndirən tədqiqatçı N.Seyidov nağıllarda iştirak edən heyvanları xüsusiyyətlərinə görə iki yer bölür.

1. İnsanlara xas olan cəhətlərin heyvanlarda təzahür etməsi
2. Hər heyvanın ayrılıqda özünə aid olan xüsusiyyətlərin əksi

Hər iki halda da ki, bu nağıllarda mənalı bədii təsvir vasitələrindən istifadə yolu ilə obrazların daxili aləmi açılır. Burada heyvan və quşlar obraz olaraq insan kimi danışır, düşünür.

“Təbiətin canlandırılması animist dünya görüşündən gəlir. Poetik şərtilik daşıyan bu xüsusiyyət sehri nağıllarda, tapmacalarda, əfsanələrdə və b. janrlarda da təsadüf olunur. Deməli, nə personajlar - heyvanlar, nə də onların düşünmək və danışmaq qabiliyyəti, təkcə heyvanlar haqqındaki nağıllarda təsadüf olunmur” (4, 2). Lakin digər heyvanlar haqqındaki nağıllarda heyvanlar baş obraz olur, onların hərəkət və münasibətləri süjetin əsasında durur, digərlərində isə heyvanlar danışsa da, birmənalı olaraq, köməkçi funksiyasını yerinə yetirirlər.

Heyvanlar haqqındaki nağıllarda hər şey sadə olur. İştirakçıların sayı tanış olan heyvan və quşları əhatə edir. Bu nağıllarda iştirak edən heyvanlar insan kimi həyat sürür, bir-biri ilə danışır, vuruşur, küsür, dostluq və düşmənçilik edirlər. Bu iş və hərəkətlər heyvanlara məxsus bir əda ilə, müəyyən əfsanəvi boyalarla bəzənmiş şəkildə aparılır. Bu cür nağıllarda hərəkət, davranış əsas yer tutur.

Azərbaycan və qırğız nağılları obrazlar aləmi ilə zəngindir. Heyvanlar haqqında nağıllarda obrazlar aləminin eyniliyi müşahidə edilsə də, eyni heyvanın müxtəlif xarakterlərinin təsvirinə rast gəlirik. Obrazların xarakterləri süjet boyu açılır. Hər bir süjetdə obrazın əsas cəhəti üzə çıxır, demək olar ki, hadisələrin təsviri də, ideyası da məhz həmin xarakterlərlə birbaşa əlaqələndirilir.

Heyvanlar aləmindən bəhs edən nağıllarda yırtıcılar - şir, pələng, ayı, canavar, tülkü və b. bütün başqa xırda meşə heyvanlarına və quşlarına, eləcə də insanlara qarşı qoyulur. Bu cür nağıllarda heyvanlar insanlara bəzən dost münasibətində, bəzən isə düşmən münasibətində olur. “Bu tip nağıllarda antiteza güclü-zəif, böyük-kiçik, yırtıcı-qeyri-yırtıcı prinsipi ilə qoyulur. Bununla yanaşı, nağıl yırtıcı, vəhşi heyvanların aralarındakı toqquşmanı da göstərir. Vəhşi heyvanların bir-birlərinə yaxın olmalarına baxmayaraq, yırtıcılar bir-birlərinə qarşı da rəhmsizdir”(4, 5).

Məsələn, tülkü canavarı bir hiylə ilə şirin zərbəsi altına salır, şiri və ayını aldaraq insanın zərbəsi altına salır. Belə xüsusiyyətlər xırda meşə vəhşiləri düşərgəsində və ev heyvanları arasında yoxdur. Bu cür heyvanlar bir-birlərinə kömək edir, yardımlaşırlar.

Həm Azərbaycan, həm də qırğız nağıllarında ən çox işlədilən obrazlardan biri də tülküdür. Nağıllarımızda tülküyə ikili münasibət nəzərə çarpır.

Tülkələrin spesifik xüsusiyyətləri var. Tülkələr hiyləgər və yeni şəraitə tez uyğunlaşan heyvanlardır. Təsadüfi deyildir ki, Azərbaycan və qırğız şifahi

xalq ədəbiyyatında tülkü hiyləgərliyin, eyni zamanda ağıl və fərasətin rəmzidir. Bununla bağlı çoxlu nağıllarımız var: “Tülkü, tülkü, tünbəki”, “Tülkü baba və hacıleylək”, “Tülkü və kəklik”, “Tülkü ilə toyuq” və s.

Tülkü ilə bağlı atalar sözləri də folklorumuzda öz əksini tapmışdır: Tülkü tülkülüyünü sübut edincə, dərisini boğazından çıxardılar. Dərə xəlvət, tülkü bəy. Tülkü tülküyə buyurar, tülkü də quyuğuna. Tülkünün meydanda nə işi var ki, dərisinə qiymət qoysunlar. Qoca tülkü tora düşməz.

Heyvanlarla bağlı nağıllarda hadisələrin gedişində tülkü obrazının xarakteri yeni çalarlarla açılır. Belə ki, hər nağılda tülkü müxtəlif heyvan və quşlarla, eləcə də insanlarla münasibətdə özünü müxtəlif cür aparır. Hər nağılda tülkü obrazının fərqli xarakterini görə bilirik. Bununla belə, tülkü yırtıcı xüsusiyyətini itirmir.

Tülkü çox zaman bütün heyvanlardan ağıllı olması və bicliyi ilə seçilir. O, görünmədən toyuq hiniyə girir, çox güclü vəhşiləri–canavarı, ayını asanlıqla aldadır. Bununla yanaşı, tülkü ayı, canavar və digər vəhşi heyvanlarla mehriban münasibət saxlamağa çalışır. Buradan da onun ikinci keyfiyyəti, ikiüzlülüüyü meydana çıxır. Bu səbəbdən nağıllarda tülkü “hiyləgərlik” rəmzi kimi verilir. Tülkü bir çox xalqların nağıllarında olduğu kimi, Azərbaycan və qırğız nağıllarında da hiyləgərliyi və müftə yeməyi təmsil edir.

Heyvanlar aləmindən bəhs edən nağıllarda yırtıcı heyvanlar – şir, pələng, ayı, canavar, tülkü və s. xırda meşə heyvanlarına və quşlara, eləcə də ev heyvanlarına qarşı qoyulur. Bununla yanaşı, nağıllarda yırtıcı, vəhşi heyvanların aralarındakı toqquşma da göstərilir. Vəhşi heyvanların bir-birilərinə yaxın olmalarına baxmayaraq, yırtıcılar bir-birilərinə qarşı çox rəhmsizdirlər. Xırda meşə vəhşiləri düşərgəsində və ev heyvanları arasında isə münasibət fərqlidir: onları bir-birinə kömək etmək istəyi yaxınlaşdırır.

“Tülkü, tülkü, tünbəki” nağılında vəhşi heyvanların bir-birinə olan münasibətindən söhbət açılır. Quyuda ağaran bir quyruq görən ilan, tısbağa, tülkü, çaqqal, qurd, donuz və ayı həmin quyuya düşürlər. Onlar nə qədər çalışsalar da, quyudan çıxıb bilmirlər. Tülkü bu heyvanlardan canını qurtarmaq üçün hiyləyə əl atır. Bir mahnı oxuyur, kimin adı axırda gəlsə, onu yeyirlər. Beləcə ayıdan başqa bütün heyvanları yeyirlər. Tülkü yenə hiylə işlədir. O, bir neçə gün sonra qoltuğunun altında saxladığı donuz ətinə yeməyə başlayır. Bunu görən ayı da öz qoltuğunun ətinə yeməyə başlayır. Sel kimi axan qan ayını öldürür. Ovçu quyuda qalmış tülkünə çıxarır. Tülkü bu səfər də ovçunun əlindən qurtulur (2, 487-493).

“Hiyləgər keçi” nağılında isə söhbət ev heyvanlarından gedir. Köçdən ayrı düşən heyvanlar – dana bir ayı dərisi, keçi bir qurd dərisi, qoyun isə bir tülkü dərisi tapıb bürünürlər. Ayı, qurd və tülkü ilə qarşılaşan bu heyvanlar keçinin ağıl və hiyləsi nəticəsində qurtulurlar. İkinci dəfə də keçi dana və qoyunu vəhşi heyvanlardan xilas edir. Bu nağılda ağıllı keçinin yoldaşlarını və özünü vəhşi heyvanların əlindən xilas etməsi təsvir olunur.

Tülkü türklər arasında totem olaraq görülməkdədir. Altaylılar və Yakut-

larda totemlər arasında tülkünün də yer alması onun qədim dövrlərdə ata simvolu olduğuna işarə edilir. Tülkü bütün dünya nağıllarında mənfi bir obraz olaraq yer alır. Tülkü obrazı ən çox hiyləgər obrazları təmsil edir.

Altay nağıllarında adı ən çox çəkilən heyvanlardan biridir. Bu nağıllarda tülkü obrazı öz spesifikliyi ilə seçilir. O, bu nağılların bir çoxunda insana kömək etməsi ilə diqqət çəkir. Azərbaycan və qırğız nağıllarının bir çoxunda da biz tülkünün yardımsevərliyini görə bilirik. Bəzi Qırğız, Özbək, Qazax kimi Orta Asiya nağıllarında da kult təsiri ilə meydana gəlmiş müsbət tip olan tülkü kimi qarşımıza çıxır. “Böri Bilən Mergen” adlı özbək nağılında tülkü qocanı qurdun ağzından qurtarır. “Çal, Ayıq və Tülkü” adlı nağılda tülkü yaşlı adamı ayıdan qoruyur. “İlanın işi zəhər salmaq” nağılında çobanı ılandan tülkü xilas edir. Özbək nağıllarının araşdırmaçısı Cəlalov tülkünün müsbət obraz kimi işləndiyi Özbək nağıllarını araşdırarkən, bu vəziyyətin, Özbək nağıllarını, xüsusilə Avropa və Rus nağıllarından ayıran əhəmiyyətli bir xüsusiyyət olduğunu bildirir. Özbək nağıllarının bu cəhəti ilə də totemistik dövrlərdən qalma təsəvvürlərin izlərini daşdığına işarə edir. Bu cəhəti Azərbaycan və Qırğız nağıllarına da aid edilir.

Bir çox heyvanlarla bağlı nağıllarda heyvanla yanaşı, insanların da iştirakı özünü göstərir. Bəzi nağıllarda heyvanlar deyil, insanlar çıxılmaz vəziyyətə düşür, aldadılır. Buna misal olaraq, «Tülkünün kələyi» nağılını göstərmək olar. Bu nağılda ovçu ilə tülkü qarşı-qarşıya gətirilir. Tülkələr Ovçu Pirimin Toyuq hininə gəlib girir. Ovçu Pirim üçüncü gün tülkuları yaxalaya bilir. Onları balta ilə vurub öldürür. Tülkələrdən təkə biri quyruq ələ verməyib qaçıb aradan çıxır. Ovçu Pirim öldürdüyü tülkələrin dərisini soyur, içinə saman təpib, dirəkdən asır. Qaçan tülkü isə Ovçu Pirimin toyuqlarını bir-bir yeyir. Nəhayət, Ovçu Pirim bacadan düşən tülkünün ağzını bağlayıb onu tutur. Tülkü ovçunun hiyləsini başa düşüb, yuxarıdan asılan tülkü dərilərinin arasından özünü asır. Çox axtarışdan sonra bunu bilən Ovçu tülkünü götürüb yerə çırpır. Bu dəfə tülkü özünü ölümlüyə vurur. Ovçu Pirim onun hiyləsinə aldanır, öz-özünə deyir ki, tülkü ölüb, bir az çörək yeyim, sonra bu tülkünün də dərisini soyub duzlayaram, o biri tülkü dərilərinin yanından asaram. Ovçu Pirimin başı yeməyə qarışanda tülkü sıçrayıb qaçır. Ovçu Pirim tülkünü əlindən qaçırdığına peşman olur.

Azərbaycan folklor nümunəsi olan «Armudanla tülkü» nağılında insanla tülkü arasındakı münasibət başlıca yer tutur. Bu nağılda tülkü oğlana kömək edir. Kasıb oğlan tülkünün hiyləsi və köməyi ilə şah qızı ilə evlənir, var-dövlət sahibi olur, xoşbəxt yaşamağa başlayır. Tülkü oğlanı yoxlamaq üçün onu sınağa çəkir. Onunla şərt kəsir:

«Mən sənə bu qədər yaxşılıq elədim, səni mal-dövlətə çatdırdım, padşahın qızını sənə aldım. Bunun əvəzində mən öləndə məni cah-cəlalə götürərsən.

Armudan dedi:

- Allah eləməsin, başından bir tük əskik olsun. Əgər elə şey olsa, mal-dövlətin hamısını xərc elərəm» (4, 11).

Bir müddət sonra tülkü onu yoxlamaq qərarına gəlir, özünü ölülüyə vurur. Armudan qul-qaravaşına tülkünün ölüsünü zibilliyə atdırmağı əmr edir. Tülkünün özünün ölülüyə vurduğunu biləndən sonra isə bu işi etdiyinə peşman olur.

Qırğız folklor nümunəsi olan "Tülkünün elçiliyi" nağlında da tülkü obrazının kasıb bir oğlanın şah qızı ilə evləndirməsinə vəsilə olduğunun şahidi oluruq. Bu nağılda da tülkü hiyləgərliyi ilə oğlana kömək edir. Lakin qırğız nümunəsində biz tülkünün oğlanı sınağa çəkməsini görmürük.

Qırğız nağılı olan "Qoca kişi və tülkü" nağlında da biz insan və tülkü dostluğunu görürük. Tülkü qıtlıq olan ildə əlacsız qalıb bir qocanın evinə gedir, ondan yemək istəyir, bunun qarşılığında da doğulacaq yeddi körpəsini verəcəyini, bununla yanaşı, şir, qaplan, ayı və qurd kimi heyvanların ovlanmasında kömək edəcəyini söyləyir. Nağıl boyunca qocaya kömək məqsədilə aslanı, qaplanı, ayı və qurdu hiylə ilə aldadan tülkü obrazını görürük. Tülkü bu nağılda da hiyləgər obrazında canlandırılrsa da, qocaya yalan danışmır, verdiyi sözə əməl edir.

Bu tip nağıllarda biz tülkünün müsbət xüsusiyyətlərinin şahidi oluruq. "Eşşəklə tülkü" adlı Azərbaycan nağlında da tülkünün yardımsevərliyini görürük. Belə ki, hiyləgər tülkü ilk olaraq eşşəyi sahibinin zülmündən xilas edir, sonra isə bir müddət onu şirin pəncəsindən qoruyur (2, 483-486).

"Tülkü, tülkü, tünbəki" nağlında vəhşi heyvanların bir-birinə olan münasibətindən danışılır. Azərbaycan nağıllarından olan "Dost dostu tən gərək" nağlında şir, qurd, bir də tülkünün dostluğundan bəhs edilir. Onlar şərtləşirlər ki, hər nə tapsalar, bir yerdə yesinlər, həm də bir-birinə yardım etsinlər. Bir gün şir bir öküz, qurd bir qoyun, tülkü də bir toyuq gətirir. Əvvəlcə qurd bölgünü aparır. O, öküzü şirə, qoyunu özünə, toyuğu isə tülküyə ayırır. Bu bölgü şirin xoşuna gəlmir və qurdu parça-parça edir. Bunu görən tülkü şirə deyir ki, öküz naharın, qoyun gündüz yeməyin, toyuq da şam yeməyin olsun. Bu bölgü isə şirin xoşuna gəlir. Beləliklə, tülkü öz canını şirin əlindən qurtarır. "Dana, keç, qoyun" nağılının süjeti "Dost dostu tən gərək" nağılına bənzəyir. Bu nağılda da tülkü aslanın əlindən sağ çıxır. "Tülkünün kələyi" nağlında da tülkünün "hiyləgər" keyfiyyəti ilə qarşılaşırıq.

Qırğız nağılı olan "Tülkü, qaplan, ayı və qurd" nağlında da heyvanların qarşılıqlı sövdələşməsindən söhbət gedir. Dörd dost əvvəlcə ovlanacaq yeməklərə görə şərt kəsirlər. Bu zaman dəvə ilə də qarşılaşma var. Tülkü ortaqları və dostları olan qurd, aslan və ayını aldadaraq birlikdə yeməyə qərar verən dəvənin ətinə tək başına sahib olur. Bu nağılda dəvə də axmaq, tez aldanan təsvir olunur. Tülkü dəvəni aldadıb kəsir və onu beş hissəyə bölür. Böyrəyi yediyi üçün aslan qurdu öldürür. Aslan tülküyə inanaraq özünü dağdan atır və ölür. Ən sonda isə "öz qarnımı deşib ətimi yeyirəm" – deyən tülkü ayını aldadır. Ayı da öz qarnını yarıb və ölür. Tülkünün hiyləgərliyi ilə dəvə, qaplan, ayı və qurd ölürlər (5, 194-196). Burada biz dəvənin hərisliyini, qaplanın şöhrətpərəstliyini, ayının axmaqlığını, qurdun acgözlüyünü görürük.

Tülkü bütün nağıllarda hiyləgər, ağıllı obraz kimi canlandırılmışdır. Bəzi nağıllarda tülkünün axmaqlığının da şahidi oluruq. "Quyruğunu cəzalandıran tülkü" adlı qırğız nağılında tülkü axmaqlığını görürük. Əvvəlcə qeyd edək ki, tülkülər quyruqlarını yorğan kimi istifadə edirlər. Qışda qardan çala qazır, kömbə kimi yumrulandır, quyruqları ilə burunlarını soyuqdan qoruruyar. Tülkülərdə quyruq həm də sükan rolunu oynayır, kənara tez dönməyə kömək edir. Tülkü bu nağılda ovçulardan qaçır, canını qurtarır. Bundan sonra tülkü bir-bir bədən üzvlərini sorğu edir. Əvvəlcə gözündən soruşur ki, sən nə gördün? Gözü cavab verir ki, tazıları görüb dərhal bu hini tapıb. Qulağına sual verəndə isə aldığı cavab o olur ki, tazıların, ovçuların səsinə eşidib xəbər verir. Bu sualı bütün bədən üzvlərinə ünvanlayıb cavabını alır. Sonda quyruğuna üz tutub soruşanda aldığı cavab tülkünün məmnun etmir. Quyruğun cavabı bu olur ki, itlər hücum edəndə mən ayaqların arasına girib canımı güclə qurtardım. Tülkü əsəbiləşib quyruğunu itlərə verir. "Sirkə nə qədər tünd olsa, öz qabını çartlar" atalar sözü nağılın ideyası ilə səsləşir.

Bir çox nağıllarda hiyləgərlik rəmzi kimi tanınan tülkü heç də həmişə eyni funksiyadan çıxış etmir. "Tülkü, tısbağa və gənə" adlı qırğız nağılında tülkü hiyləgər deyil, axmaq obraz kimi canlandırılıb. Bu nağılda tülkünün ənənəvi xarakterinin – hiyləgərliyinin gənə obrazına köçürüldüyünün şahidi oluruq.

Azərbaycan xalq nağılları olan "Tülkü baba və Hacıleylək", "Tülkü və kəklik" kimi nağıllarda tülkü başqa heyvanlardan fərqlənmişdir. Bu tip nağıllarda tülkü aldatdığı heyvanların vəziyyətinə düşür. "Tülkü baba və Hacıleylək" nağılında tülkü dostu Hacıleyləyi qonaq çağıraraq sinidə şorba verir. Hacıleylək nə qədər çalışsa da, dimdiyinə bir düyü də olsa, gəlmir. Tülküdən intiqam almaq istəyən Hacıleylək onu qanadları üstünə alıb göyə qalxır. Oradan da tülkünün aşağı salır. Dostu Hacıleyləyi ac saxlayan tülkü öz əməlinin cəzasını çəkir. "Tülkü və kəklik" nağılında isə tülkünün ələ keçirdiyi kəklik onun ağzından qurtaraq uçub gedir.

Göründüyü kimi, tülkü obrazının iştirak etdiyi nağıllarda digər heyvanlarla bağlı nağıllarda olduğu kimi, «ağıllı», «hiyləgər», «axmaq» və bu kimi xarakterləri canlandıran obrazların qarşıdurmasını görürük.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan folkloru antologiyası: 16 cildə, XVc. Dərələyəz folkloru / Toplayıb tərtib edənlər H.Mirzəyev, H.İsmayılov, Ə.Ələkbərli. Bakı: Səda, 2006, 484 s.
2. Azərbaycan nağılları: 5 cildə, III c. / Toplayanı və tərtib edəni Ə.Axundov. Bakı: Azərb.SSR EA, 1962, 282 s.
3. Azərbaycan nağılları: 5 cildə, I c. / Tərtib edənlər Ə.Cəfərli, S.Əhlimanqızı. Bakı: Şərq-Qərb, 2004, 367 s.
4. Əliyev O. Azərbaycan nağıllarının poetikası. Bakı: Səda, 2001, 192 s.
5. Karadavut, Z.. Kırgız Masalları. Konya: Köme, 2006
6. Karadavut, Z. Kırgız masallarında mitoloji unsurlar, Milli Folklor, 2010, 11(85), 71-80.
7. Orucova S.H. Azərbaycan folklorunun toplanma, tərcümə və nəşr problemləri. Bakı: Elm və təhsil, 2012, 536 s.
8. Təhmasib M.H., Azərbaycan xalq dastanları (Orta əsrlər). Bakı: Elm, 1972.

**ОБРАЗ ЛИСЫ
В АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ И КЫРГЫЗСКИХ СКАЗКАХ**

Г.К.ГУЛУЗАДЕ

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается образ лисы, часто встречающаяся в азербайджанских и кыргызских сказках. В процессе того, развивается сюжет сказки, образ лисы приобретает новые характерные черты. В сравнении с другими животными и птицами лиса ведет себя своеобразно. В каждой сказке мы видим разный характер лисы.

Ключевые слова: кыргыз, лиса, сказка, фольклор, животное

**THE CHARACTER OF FOX
IN AZERBAIJANI AND KYRGYZIAN FAIRY TALES**

G.K.GULUZADEH

SUMMARY

In this article, we have analyzed the fairy tales about foxes both in Azerbaijani, and Kyrgyzian folklore. We found that, the image of Fox was very popular both in Azerbaijani, and in Kyrgyzian fairy tales. The succession of the events opens new hews of the traditional image of Fox that has rich individual features. That is, Fox behaves differently when he meets various animals or birds. We can see various characters of the fox image in each fairy tale.

Key words: Kyrgyzian, fox, fairy tale, folklore, animal